FIL-QORTI TAL-APPELL KRIMINALI

Onor. Imħallef Dr. Aaron M. Bugeja M.A. (Law), LL.D. (melit)

Illum 20 ta' Diċembru 2022

Appell numru 17/2022

Il-Pulizija
vs.
Vincent FARRUGIA
Karl FALZON

Il-Qorti rat is-segwenti:

A. L-IMPUTAZZJONIJIET

1. Dan huwa appell ta' Vincent FARRUGIA (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 679652M) u Karl FALZON (detentur tal-karta tal-identita' bin-numru 158385M) minn sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) nhar l-20 ta' Jannar 2022 fejn ġew mixlija li:

   (i) Fuq talba tal-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol, Vincent FARRUGIA fil-kapaċita tiegħu personali u/jew bħala direttur ta' Farrugia Textiles Limited u Karl FALZON fil-kapaċita' tiegħu personali u/jew bħala HR Manager fl-istess kumpanija u persuni li jaħdmu fl-Farrugia Textiles, Industrial Estate, Kordin matul il-ġurnata tas-6 ta' Frar 2019 u/jew fix-xhur ta' qabel naqsu milli jħarsu s-saħħa u s-sigurta' tal-impjegati kif ukoll tal-persuni kollha li jistgħu jiġu affetwati bix-xogħol li jkun qed isir u dan billi naqsu milli jieħdu l-passi neċessarji kollha sabiex jiġi evitat dannu fiżiku,

korriment jew mewt fuq il-post tax-xogħol u dan ai termini tal-Artikoli 6(1)(2) ta' Att 27/2000 Kap. 424;

(ii) Kif ukoll talli fl-istess żminijiet, lok u ċirkostanzi naqsu milli jieħdu miżuri neċessarji għat-tifi tan-nar u għall-evalwazzjoni tal-ħaddiema f'każ ta' perikolu gravi u imminenti u dan ai termini ta' Artikolu 9 (1) tal-Avviż Legali 44/2002 (SL 424/15);

(iii) Kif ukoll talli fl-istess żminijiet, lok u ċirkostanzi bħala persuni li jħaddmu naqsu milli jiżguraw li eżerċizzji kontra n-nirien jinżammu ta' spiss kif indikat mid-Direttorat tal-Protezzjoni Ċivili għal dak il-post tax-xogħol għall-anqas darba kull sit xhur u jżommu notamenti ta' dawn il-provi u dan ai termini tal-Artikolu 9(15) ta' A.L. 44/02 (S.L. 424.15).

B. IS-SENTENZA APPELLATA

2. Permezz tas-sentenza aktar 'il fuq imsemmija, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali illiberat lill-imputati appellanti mill-imputazzjonijiet numru wieħed u tnejn filwaqt li sabithom ħatja tat-tielet imputazzjoni miġjuba kontra tagħhom u kkundannathom għall-ħlas ta' multa ta' ħames mitt euro (€500) kull wieħed li f'każ li ma titħallasx għandha tinbidel fi priġunerija fit-termini tal-Artikoli 11 tal-Kodiċi Kriminali.

C. L-APPELL INTERPOST

3. Illi l-appellanti appellaw minn din is-sentenza fejn talbu lil din il-Qorti sabiex tikkonferma s-sentenza appellata f'dik il-parti tagħha fejn ma sabitx lill-appellanti ħatja tal-ewwel u tat-tieni imputazzjonijiet miġjuba kontriehom u tirrevokaha fil-bqija fil-konfront ta' Karl Falzon u tilliberah minn kull ħtija u piena jew alternattivament, tirriforma l-piena għall-waħda aktar ġusta u ekwa tenut iċ-ċirkostanzi u filwaqt li fil-konfront ta' Vincent Farrugia tilliberah minn dik il-parti fejn sabitu ħati li ma żgurax li jsiru l-eżerċizzji ta' kontra n-nirien u tikkonfermaha fejn sabitu ħati li ma żammx logs ta' dawn l-eżerċizzji u tirriforma l-piena għall-waħda aktar ġusta u ewkwa tenut iċ-ċirkostanzi u dan wara li stqarrew is-segwenti:

i) Li l-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bħala Qorti ta' Ġudikatura Kriminali għamlet apprezament żbaljat tal-fatti u tal-Liġi, meta sabet lill-

imputat Karl FALZON ħati tal-akkuża dedotta kontra tiegħu peress li huwa mhux id-Direttur tal-Kumpanija u ma jokkupax il-kariga ta' Kap Eżekuttiv jew dik ta' Chief Operations Officer. Huwa sempliċement assista l-ispezzjoni peress li ma kienx hemm id-Direttur preżenti;

ii) Li in kwantu għall-appellant Vincent FARRUGIA rriżulta li l-fire drills kienu saru regolarment u ma kellhiex tinstab ħtija fuq din il-parti tat-tielet akkuża;

iii) Li tenut kont ta' dak li rriżulta mix-xhieda, il-piena inflitta ma tirriflettix in-nuqqas misjub.

D. IL-PARTI ĠENERALI

4. Illi din il-Qorti hija Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Man ġistrati u ma tbiddilx l-apprezzament tal-provi magħmul mill-Qorti tal-Maġistrati meta dik il-Qorti tkun legalment u raġonevolment korretta fl-apprezzament li hija kienet għamlet. Fis-sentenza **Ir-Repubblika ta' Malta vs Emanuel ZAMMIT** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali (Sede Superjuri)[1] intqal:

> kif dejjem gie ritenut huwa principju stabbilit fil-gurisprudenza ta' din il-Qorti li hija ma tiddisturbax l-apprezzament dwar il-provi maghmul mill-ewwel Qorti jekk tasal ghall-konkluzjoni li dik il-Qorti setghet ragjonevolment u legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha. Fi kliem iehor, din il-Qorti ma tirrimpjazzax id-diskrezzjoni fl-apprezzament tal-provi ezercitata mill-ewwel Qorti izda taghmel

[1] Tal-21 t'April 2005. Ara wkoll Ara, fost ohrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u r-**Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina** 24 ta' April 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan** et, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

Fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa** ġie mistqarr li :

> Kif gie ritenut diversi drabi, hawn qieghdin fil-kamp ta' l- apprezzament tal-fatti, apprezzament li l-ligi tirrizerva fl- ewwel lok lill-gurati fil-kors tal-guri, u li din il-Qorti ma tiddisturbahx, anke jekk ma tkunx necessarjament taqbel mija fil-mija mieghu, jekk il-gurati setghu legittimament u ragonevolment jaslu ghall-verdett li jkunu waslu ghalih. Jigifieri l-funzjoni ta' din il-Qorti ma tirrizolvix ruhha f'ezercizzju ta' x'konkluzjoni kienet tasal ghaliha hi kieku kellha tevalwa l-provi migbura fi prim'istanza, imma li tara jekk il-verdett milhuq mill-gurija li tkun giet "properly directed", u nkwadrat fil-provi prodotti, setax jigi ragonevolment u legittimament milhuq minnhom. Jekk il-verdett taghhom huwa regolari f'dan is-sens, din il-Qorti ma tiddisturbahx (ara per ezempju Ir-Repubblika ta' Malta v. Godfrey Lopez u r-Repubblika ta' Malta v. Eleno sive Lino Bezzina decizi minn din il-Qorti fl-24 ta' April 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Lawrence Asciak sive Axiak deciza minn din il-Qorti fit-23 ta' Jannar 2003, Ir-Repubblika ta' Malta v. Mustafa Ali Larbed deciza minn din il-Qorti fil-5 ta' Lulju 2002, ir-Repubblika ta' Malta v. Thomas sive Tommy Baldacchino deciza minn din il-Qorti fis-7 ta' Marzu 2000, u r-Repubblika ta' Malta v. Ivan Gatt deciza minn din il-Qorti fl-1 ta' Dicembru 1994).

apprezzament approfondit tal-istess biex tara jekk dik l- ewwel Qorti kinitx ragjonevoli fil-konkluzjoni taghha. Jekk, izda, din il-Qorti tasal ghall-konkluzjoni li l-ewwel Qorti, fuq il-provi li kellha quddiemha, ma setghetx ragjonevolment jew legalment tasal ghall-konkluzjoni li tkun waslet ghaliha, allura din tkun raguni valida, jekk mhux addirittura impellenti, sabiex din il-Qorti tiddisturba dik id-diskrezzjoni u konkluzjoni.

5. Anke jekk din il-Qorti tistħarreġ ix-xiehda li tkun tressqet quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, ir-rwol ta' din il-Qorti jibqa' dak ta' reviżjoni tad-deċiżjoni mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati. Fil-kors ordinarju tal-funzjoni tagħha, ma ssirx Qorti ta' ritrattazzjoni, u ma terġax tisma' l-każ u tiddeċiedi l-każ mill-ġdid. Id-deċiżjoni jekk l-imputat ikunx ħati jew le teħodha l-Qorti tal-Maġistrati, li għandha d-dover li tanalizza l-provi u l-argumenti legali kollha u tasal għall-konklużjonijiet tagħha.[2]

6. Din il-Qorti, b'hekk tirrevedi s-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati billi tara jekk u safejn, bis-saħħa tal-provi li jkunu ġew miġjuba mill-partijiet u tal-argumenti legali dibattuti quddiem il-Qorti tal-Maġistrati, setgħetx dik il-Qorti legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjoni milħuqa minnha fis-sentenza tagħha. Biex tagħmel dan ix-xogħol ta' reviżjoni din il-Qorti, tkun trid tifli l-provi u l-argumenti miġjuba quddiem il-Qorti tal-Maġistrati u tara jekk, u safejn, b'dawk il-provi li kellha quddiemha, il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx tasal għall-konklużjonijiet tagħha kif jidhru fis-sentenza b'mod tajjeb u skont il-Liġi.

7. Jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom skont il-provi u l-argumenti legali li kellha quddiemha, anke jekk dik ma kienetx l-unika konklużjoni li dik il-Qorti setgħet tasal għaliha, allura din il-Qorti ma tibdilx il-konklużjonijiet milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li jekk il-Qorti tal-Maġistrati tkun għamlet xogħolha tajjeb, din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdlilha s-sentenza tagħha, jekk mhux għax ikun hemm raġuni valida. Il-fatt biss li l-appellant ma jkunx jaqbel mal-konklużjonijiet tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati mhux biżżejjed biex din il-Qorti tibdel is-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati.

8. Jekk mill-banda l-oħra din il-Qorti tara li, mill-provi li nġiebu jew mill-argumenti legali imresqin quddiemha, l-Qorti tal-Maġistrati tkun żbaljat fl-apprezzament tal-provi jew fl-interpretazzjoni tal-argumenti legali imresqin quddiemha, b'mod li allura din il-Qorti tqis ma jkunx

[2] u dan sakemm ma jkunx hemm raġunijiet eċċezzjonali entro l-parametri ta' dak li jipprovdi l-artikolu 428(3)(5) tal-Kodiċi Kriminali li din il-Qorti tkun tista' tiddeċiedi hi l-meritu tal-kawża.

sigur u sodisfaċenti li tistrieħ fuq dawk il-konklużjonijiet, allura din il-Qorti imbagħad għandha s-setgħa u d-dmir li tibdel dik is-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Maġistrati, jew dawk il-partijiet minnha li jirriżultaw li jkunu żbaljati jew li ma jirriflettux il-Liġi.[3]

9. Dawn il-provi pero jridu qabel xejn ikunu jirrispettaw ir-regoli tal-evidenza fi proċedimenti penali, ċjoe **l-Law of Evidence**.

10. L-artikolu 637 tal-Kodiċi Kriminali jgħid li għal dak li jirrigwarda xhieda ta' eta' minuri, xhieda tal-imputat kif ukoll ix-xhieda ta' persuni li huma klassifikati taħt l-artikolu 636 tal-Kodiċi Kriminali, fosthom persuni li jkollhom interess fil-kwistjoni li fuqha tkun meħtieġa x-xhieda tagħhom, jew fir-riżultat tal-kawża:

> id-deċiżjoni (dwar il-kredibbilta tagħhom) titħalla fid-diskrezzjoni ta' min għandu jiġġudika l-fatti, billi jittieħed qies tal-imġieba, kondotta u karattru tax-xhud, tal-fatt jekk ix-xhieda għandiex mis-sewwa jew hix konsistenti, u ta' fattizzi oħra tax-xhieda tiegħu, u jekk ix-xhieda hix imsaħħa minn xiehda oħra, u taċ-ċirkostanzi kollha tal-każ.

11. Imbagħad l-artikolu 638 tal-Kodiċi Kriminali jagħmilha ċara li huwa fid-dover tal-Prosekuzzjoni li ġġib il-provi kollha u l-aħjar prova possibbli sabiex il-grad tal-prova tal-Prosekuzzjoni jintlaħaq b'suċċess. Jekk dawk il-provi jkunu jikkonsistu prinċipalment fil-verżjoni ta' xhud waħdieni, il-Qorti xorta waħda tista' tasal sal-grad ta' prova rikjest fi proċedimenti kriminali, jekk dak ix-xhud ikun ġie emnut; u dan peress li f'din l-eventwalita, din ix-xiehda ssir biżżejjed biex tagħmel prova sħiħa u kompluta minn kollox, daqs kemm kieku l-fatt ġie ippruvat minn żewġ xhieda jew aktar. Fil-fatt l-artikolu 638(2) tal-Kodiċi Kriminali jgħid li xhud wieħed waħdu, jekk emnut, huwa suffiċjenti sabiex fuq ix-xiehda tiegħu il-Qorti tkun tista' ssib ħtija. Dan il-prinċipju ġie kkonfermat f'diversi każijiet li dawn il-Qrati kellhom quddiemhom fil-passat.[4] Jiġifieri huwa legalment korrett u

[3] Ara wkoll, fost oħrajn, l-Appelli Kriminali Superjuri: **Ir-Repubblika ta' Malta vs Rida Salem Suleiman Shoaib**, 15 ta' Jannar 2009; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Paul Hili**, 19 ta' Gunju 2008; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Etienne Carter**, 14 ta' Dicembru 2004; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Domenic Briffa**, 16 ta' Ottubru 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Godfrey Lopez** u **Ir-Repubblika ta' Malta vs Eleno sive Lino Bezzina,** 24 ta' April 2003; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Lawrence Asciak sive Axiak,** 23 ta' Jannar 2003, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mustafa Ali Larbed**, 5 ta' Lulju 2002; **Ir-Repubblika ta' Malta vs Thomas sive Tommy Baldacchino**, 7 ta' Marzu 2000, **Ir-Repubblika ta' Malta vs Ivan Gatt**, 1 ta' Dicembru 1994; u **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Azzopardi**, 14 ta' Frar 1989; u l-Appelli Kriminali Inferjuri: **Il-Pulizija vs Andrew George Stone**, 12 ta' Mejju 2004, **Il-Pulizija vs Anthony Bartolo**, 6 ta' Mejju 2004; **Il-Pulizija vs Maurice Saliba**, 30 ta' April 2004; **Il-Pulizija vs Saviour Cutajar**, 30 ta' Marzu 2004; **Il-Pulizija vs Seifeddine Mohamed Marshan et**, 21 ta' Ottubru 1996; **Il-Pulizija vs Raymond Psaila et**, 12 ta' Mejju 1994; **Il-Pulizija vs Simon Paris**, 15 ta' Lulju 1996; **Il-Pulizija vs Carmel sive Chalmer Pace**, 31 ta' Mejju 1991; **Il-Pulizija vs Anthony Zammit**, 31 ta' Mejju 1991.

[4] Ara fost oħrajn l-appelli kriminali sede inferjuri fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Bonavia** ppreseduta mill-imħallef Joseph Galea Debono u datata s-6 ta' Novembru 2002; **Il-Pulizija vs Antoine Cutajar**

permissibbli Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tasal li ssib ħtija f'persuna akkużata fuq ix-xiehda ta' xhud wieħed biss.

12. In oltre kif gie ritenut mil-Qorti fl-Appell Kriminali fis-sentenza fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Thorne:**[5]

> mhux kull konflitt fil-provi ghandu awtomatikament iwassal ghall-liberazzjoni tal-persuna akkuzata. Imma l- Qorti, f' kaz ta' konflitt fil-provi, trid tevalwa l-provi skond il-kriterji enuncjati fl-artikolu 637 tal-Kodici Kriminali w tasal ghall-konkluzzjoni dwar lil min trid temmen u f' hix ser temmnu jew ma temmnux'.

13. F'dan il-kuntest, allura, l-akbar sfida li jkollhom il-Qrati fil-każijiet li jisimgħu hija li jiskopru l-verita storika; u dan peress li l-evidenza li tinġieb quddiemhom - kemm dik diretta, kif ukoll dik indiretta - mhux dejjem neċessarjament twassal għall-dik il-verita'. Xhud jista' jkun konsistenti kemm fil-veritajiet li jgħid, kif ukoll fil-gideb li jista' jkun qiegħed jgħid. U huwa għalhekk li jeżisti wkoll ir-reat ta' sperġur. Il-Qrati ma għandhomx is-setgħa li jaqraw l-imħuħ tan-nies. Il-Qrati jippruvaw jifhmu xi jkollhom f'moħħhom, f'qalbhom u fil-kuxjenza tagħhom in-nies li jidhru quddiemhom biss mill-kliem li jgħidu u mill-egħmil tagħhom. Il-Qrati jridu jistrieħu biss fuq il-provi li jkunu nġiebu quddiemhom – ċjoe l-evidenza diretta jew l-evidenza indiretta.

14. L-evidenza indiretta hi dik li prinċipalment tistrieħ fuq iċ-ċirkostanzi partikolari tal-każ. Għalkemm iċ-ċirkostanzi ma jitkelmux bħax-xhieda, u b'hekk ma jistgħux jigdbu, mill-banda l-oħra jistgħu jkunu qarrieqa. Dawn il-Qrati dejjem straħu fuq il-prinċipju li biex l-evidenza ċirkostanzjali tkun is-sies ta' sejbien ta' ħtija, din trid tkun univoka, jiġifieri li tipponta biss u esklussivament lejn direzzjoni u konklużjoni waħda u xejn ħliefha. Altrimenti, jekk iċ-ċirkostanzi jagħtu lok għal aktar minn konklużjoni waħda, il-Qorti ma tkunx tista' tistrieħ fuqhom biss biex tkun tista' ssib ħtija. Jekk ikun hemm dubju dettat mir-raġuni, il-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-imputat jew akkużat.

15. Mill-banda l-oħra biex persuna tiġi misjuba ħatja, il-Liġi kriminali **ma teħtieġx** li din tkun stabbilita b'ċertezza assoluta. Il-Liġi tal-proċedura Maltija hija imnisla mis-sistema Ingliż fejn huwa

---

ippreseduta mill-Imħallef Patrick Vella u deċiża fis-16 ta' Marzu 2001; **Il-Pulizija vs Carmel Spiteri** ippreseduta mill-Imħallef David Scicluna u deċiża fid-9 ta' Novembru 2011; Ara wkoll **Ir-Repubblika ta' Malta vs Martin Dimech** deċiża mill-Qorti tal-Appell Sede Superjuri u ppreseduta mill-Imħallfin Joseph Filletti, David Scicluna u Joseph R. Micallef u datata 24 ta' Settembru 2004.

[5] Deċiza fid-9 ta' Lulju 2003 mill-Qorti tal-Appell Kriminali Sede Inferjuri ippreseduta mill-Imħallef Joseph Galea Debono.

meħtieġ li biex Qorti ta' Ġustizzja Kriminali tkun tista' ssib ħtija f'akkużat, il-Prosekuzzjoni tkun trid irnexxielha tipprova l-każ tagħha lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni in bażi għall-provi imresqa minnha. Jekk id-Difiża tipprova l-punt tagħha fuq bażi ta' probabbilita, jew tislet argument, inkluż mill-provi tal-Prosekuzzjoni stess, u jirnexxielha ddaħħal dubju dettat mir-raġuni, allura l-Qorti ma tkunx tista' ssib ħtija fl-akkużat.

16. Il-Qorti tkun tista' tasal għal din il-konklużjoni biss wara li tkun għarblet il-provi ammissibbli kollha li jkunu tressqu quddiemha, jiġifieri kemm l-evidenza ordinarja kif ukoll dik esperta, kemm dik diretta u kif ukoll dik indiretta. Fl-aħħar mill-aħħar dik il-Qorti trid tkun żgura moralment, sure fis-sistema Legali Ingliż,[6] li l-każ seħħ skont kif tkun qed tipprospetta l-Prosekuzzjoni lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. Dan huwa l-ogħla livell ta' prova li l-Liġi teħtieġ biex tinstab ħtija; livell li huwa anqas miċ-ċertezza assoluta, iżda li huwa ogħla mill-bilanċ tal-probabbilitajiet.

17. Fil-każ Ingliż **Majid**,[7] Lord Moses stqarr hekk:

> Judges are advised by the Judicial Studies Board, as they have been for many years, to direct the jury that before they can return a verdict of guilty, they must be sure that the defendant is guilty.

18. Inoltre, fil-ktieb tagħhom **The Modern Law on Evidence**, Adrian Keane u Paul McKeown[8] jgħidu s-segwenti:

> In the wake of difficulties encountered with the formula of proof beyond reasonable doubt, Majid makes it clear that the direction on the criminal standard must adhere to the formula of proof by being "sure", in accordance with the longstanding advice given to judges by the Judicial Studies Board. That advice currently contained in the Crown Court Bench Book, is simply that the prosecution prove their case if the jury, having considered all the relevant evidence, are sure that the accused is guilty. Further explanation is described as 'unwise'. If the jury are not sure then, they must find the accused not guilty.

19. Meta jiġi biex ifisser dan il-grad ta' prova fi proċedimenti kriminali, l-Imħallef William Harding kien xi drabi jirreferi għal dal-kunċett bħala l-prinċipju **tas-sikurezza**. Hekk per eżempju fl-appell kriminali fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Joseph Peralta** deċiża mill-Qorti Kriminali nhar il-25 t'April 1957 dik il-Qorti kienet qalet li f'dak il-każ, in bażi għall-provi miġjuba quddiemha hija setgħet tasal **b'sikurezza**

[6] **R v Majid**, 2009, EWCA Crim 2563, CA at 2
[7] ibid.
[8] Oxford University Press, 2012, p. 106 – 108.

għall-konklużjoni fir-rigward tal-istat tal-imputat, liema stat fattwali kellu jiġi pruvat in bażi għal suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni. B'hekk dik il-Qorti ġja fl-1957 kienet irrikonoxxiet l-ekwivalenza bejn l-istat mentali ta' sikurezza mas-suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni, kif ukoll illum rifless fil-ġurisprudenza l-aktar reċenti fl-Ingilterra u Wales.

20. U huwa biss meta jkun hemm **<u>id-dubju veru, bażat fuq ir-raġuni, fuq is-sens komun u fuq il-buon sens, ċjoe d-dubju li jibqa' jippersisti wara li jsir stħarriġ dettaljat u b'attenzjoni, b'diliġenza u b'mod imparzjali tal-provi u l-argumenti kollha li jkunu ġew imresqin mill-Prosekuzzjoni u mid-Difiża</u>** li mbagħad, jekk jibqa' jippersisti dan id-dubju, jkun jista' jingħad li dak il-livell ta' sikurezza, ossija suffiċjenza probatorja lil hinn minn kull dubju dettat mir-raġuni ma jkunx intlaħaq; u li allura bħala konsegwenza, il-Qorti ma tkunx tista' tiddikkjara lill-ħati tal-akkużi miġjuba kontrih.

21. Meta l-partijiet fi proċeduri penali, jagħżlu li jresqu prova, huma jridu jissodisfaw il-best evidence rule, ċjoe jridu jresqu l-aħjar prova li tkun tista' tiġi preżentata fil-każ konkret. Fis-sentenza fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs George Spiteri** deċiża mill-Qorti tal-Appell Kriminali, ġie ritenut is-segwenti:

> Huwa principju fondamentali fil-process kriminali li l-ligi tesigi li kull min jrid jipprova xi haga, ghandu jressaq l-ahjar prova, u dan jista' biss jaqa' fuq prova sekondarja kemm il-darba din l-ewwel jew l-ahjar prova mhiex disponibbli. Hu veru wkoll, izda, li min ghandu jiggudika jista', skond il-ligi, u minkejja dan il-principju fondamentali appena msemmi, joqghod fuq ix-xhieda anke ta' persuna wahda jekk b'dak li tghid din il-persuna, jikkonvinci lill-gudikant sal-grad tal-konvinciment morali mill-htija tal-persuna akkuzata.
>
> L-prova indizzjarja trid tkun wahda assolutament univoka, li tipponta biss minghajr dubju dettat mir-raguni lejn fatt jew konkluzzjoni wahda. Ovvjament jekk fatt jew cirkostanzi jistghu ragjonevolment jinghataw aktar minn tifsira jew interpretazzjoni wahda, tkun li tkun, allura dik ma tkunx prova ndizzjarja tajba, skond il-ligi, sabiex in bazi taghha tista' tinstab htija. Kif tghid u titlob il-ligi, biex prova ndizzjarja tigi ammessa bhala prova valida fis-sens li wiehed jista' ragjonevolment jasal ghall-konkluzzjoni tieghu ta' htija in bazi taghha bla ebda dubju dettat mir-raguni, irid ikun moralment konvint minn dan ir-rekwizit ta' l-univocita' taghha, cioe' li dik il-prova tfisser biss u xejn aktar li l-akkuzat huwa hati ta' dak addebitat lilu w, allura, kull dubju ragjonevoli fir-rigward ghandu jmur favur l-akkuzat skond il-ligi.
>
> Wiehed ghandu jkun ferm attent fl-apprezzament u nterpretazzjoni tal-prova ndizzjarja ghaliex ghalkemm din hi prova ferm importanti, u kultant anke aktar mill-

prova diretta, pero', din hi prova li facilment tista' tqarraq lil dak li jkun qed jghamel l-interpretazzjoni w apprezzament taghha.[9]

22. Illi f'dan il-każ, huwa importanti wkoll li din il-Qorti tirreferi għar-regola tal-**hearsay** u kif din tiġi applikata fil-kamp penali Malti. L-artikoli 598 u 599 tal-Kodiċi ta' Organizazzjoni u Proċedura Ċivili (Kap 12) li jirregolaw il-**hearsay evidence**, u reżi applikabbli fi proċedimenti quddiem Qrati ta' Ġustizzja Kriminali bis-saħħa tal-artikoli 520(1)(d) u 645 tal-Kodiċi Kriminali jgħidu kif ġej:

598. (1) Bħala regola, il-qorti ma tiħux qies ta' xiehda dwar fatti li x-xhud igħid li ġie jafhom mingħand ħaddieħor jew li qalhom ħaddieħor li jista' jinġieb biex jagħti xiehda fuq dawk ilfatti.

(2) Il-qorti tista', ex officio, jew fuq oppożizzjoni tal-parti, ma tħallix jew tiċħad li jsiru mistoqsijiet bi skop li jittieħdu xiehda bhal dawk.

(3) Iżda l-qorti tista' ġġiegħel lix-xhud li jsemmi l-persuna li mingħandha jkun sar jaf il-fatti li għalihom jirriferixxu dawk ilmistoqsijiet.

599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra, l-aktar f'każijiet ta' twelid, ta' żwieġ, ta' mewt, ta' assenza, ta' servitù, ta' rjieħ ta'immobbli, ta' pussess, ta' drawwiet, ta' ġrajjiet storiċi pubbliċi, ta'reputazzjoni jew ta' fama, ta' kliem jew fatti ta' nies li mietu jew li jkunu assenti u li ma kellhom ebda interess li jgħidu jew jiktbu l-falz, u ta' fatti oħra ta' interess ġenerali jew pubbliku jew li jkunu magħrufa minn kulħadd.

23. Fil-kawża deċiża minn din il-Qorti diversament presjeduta fl-ismijiet **Il-Pulizija vs Janis Caruana** tal-14 ta' Mejju 2012 mill-Imħallef Lawrence Quintano il-kwistjoni tal-**hearsay evidence** kienet ġiet indirizzata b'dan il-mod:

21. Bir-rispett kollu, il-hearsay rule tagħna (fl-artikolu 599) mhix daqshekk riġida daqs kemm wieħed jaħseb. Fil-fatt l-ewwel parti ta' dan l-artikolu jgħid hekk:
'599. Il-qorti tista', skont iċ-ċirkostanzi, tippermetti xiehda fuq kliem ħaddieħor u tieħu qies tagħha, meta dan l-istess kliem ħaddieħor ikollu, fih innifsu, importanza sostanzjali, fuq il-meritu tal-kawża jew ikun jagħmel parti mill-meritu; inkella meta dan ħaddieħor ma jkunx jista' jinġieb biex jixhed, u l-fatti jkunu tali li ma jkunux jistgħu jiġu ppruvati sewwa xort'oħra,'

22. Fil-fatt fil-kawża 'Joseph Mary Vella et versus il-Kummissarju tal-Pulizija' il-Qorti Kostituzzjonali nhar it-13 ta' Jannar 1988 qalet hekk:
'Issa, fil-każ preżenti, si tratta ta' depożizzjoni ta' xhud dwar x'qallu ħaddieħor li ma jistax jiġi prodott minħabba li x-xhud ġie marbut bis-sigriet professjonali fuq l-identita' ta'dan il-ħaddieħor. Ċertament il-klem ta' dan il-ħaddieħor jistgħu, fiċ-

[9] Deċiża nhar il-5 ta' Lulju 2002 mill-Imħallfin Noel Arrigo, Joseph A. Filletti u Patrick Vella.

ċirkostanzi tal-każ, ikollhom importanza sostanzjali fuq il-mertu tal-kawża. Għalhekk il-Qorti ma tara l-ebda raġuni l-għala għandha tiddipartixxi millkonlużjoni tal-ewwel qorti (li tħalli lil dan ix-xhud jiddeponi).'

23.Ukoll fl-Ingilterra u f'Wales ir-regola tal-hearsay m'għadhiex stretta daqsa qabel. Il-Qorti Ewropea Dwar id-Drittijiet tal-Bniedem fil-każ ' Al-Khawaja and Tahery versus the United Kingdom' tal-15 ta' Diċembru 2011 (deċiżjoni tal-Grand Chamber) qalet hekk f'pargrafu 130:

'However, the Court notes that the present cases have arisen precisely because the legal system in England and Wales has abandoned the strict common law rule against hearsay evidence. Exceptions to the rules have been created, notably in the 1988 and 2003 Acts, which allowed for admission of ST's statement in Al-Khawaja's case and T's statement in Tahery's case.'

24. Fil-każ ta' Al-Khawaja, ST kienet għamlet rapport lill-Pulizija numru ta' xhur sewwa wara li kienet allegatament assaltata minn tabib. ST għamlet suwiċidju qabel il-ġuri. L-Imħallef li ppresieda ħalla li jinqara r-rapport waqt il-ġuri u ta direzzjonijiet appożiti. (Ara paragrafi 9 -19 tal-istess sentenza). Il-Grand Chamber ma sabitx vjolazzjoni talartikolu 6 (ara par.158 tas-sentenza).

25. Issa, jekk wieħed janalizza s-sitwazzjoni fil-każ li jinsab fil-preżent quddiem il-Qorti, ir-rapport bl-ebda mod ma jgħid li min għamel ir-rapport dwar is-serqa indika lill-appellant. Kieku kien hekk ir-rapport kien ikun prova li sar it-tali kliem iżda mhux prova li l-appellant wettaq is-serqa għalkemm l-istess rapport kien ikun jista' jintuża biex jikkorobora provi oħra. (Ara: Subramianiam v Public Prosecutor (1956) 1.W.L.R.956 at 969, PC).2 Fir-rapport odjern m'hemmx xi allegazzjoni bħalma ma għamlet ST fil-każ 'Al-khawaja vs UK' jew xi sitwazzjoni simili għal dak li aċċettat il-Qorti Kostituzzjonali. Hawn għandna biss rapport li saret is-serqa, ta' xhiex, fejn u meta. Min għamel ir-rapport mhux Malti, ma semma lil ebda persuna bħala suspettat, u ma jistax joqgħod jinġieb Malta biex jikkonferma li saret serqa ta' laptop. Terġa' min għamel irrapport ma joqgħodx f'xi pajjiż fil-viċin.

26. Għalhekk il-Qorti, wara li rat iċ-ċirkostanzi tal-każ, u wara li rat l-artikolu 599 tal-Kap 12 res applikabbli għall-Kap 9, qed tiddeċiedi li fil-proċess teżisti prova li hija ammissibbli. Ir-rapport huwa prova li saret is-serqa u ta' xejn aktar.

24. Oltre minn hekk fis-sentenza tal-Qorti Kriminali deċiża nhar l-24 t'Ottubru 2011 fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Mario Azzopardi** ġie deċiż is-segwenti:

Li l-artikoli relevanti dwar il-Hearsay Rule huma l-artikoli 598 u 599 tal-Kap 12 reżi applikabbli għall-Kap 9 bl-artikolu 645 tal-Kap 9.

Il-każ li mhux l-ewwel darba li ġie ċitat b'approvazzjoni dwar il-hearsay rule f'kawżi ta' natura kriminali huwa Subramaniam v. Public Prosecutor fejn insibu dan il-kliem:
'Evidence of a statement made to a witness by a person who is not himself called as a witness may or may not be hearsay. It is hearsay and inadmissible when the object of the evidence is to establish the truth of what is contained in the statement. It is not hearsay and is admissible when it is proposed to establish by the evidence, not the truth of the statement, but the fact that it was made. The fact that the

statement was made, quite apart from its truth, is frequently relevant in considering the mental state and conduct thereafter of the witness or of some other person in whose presence the statement was made.'

Jekk wieħed jimxi mal-prinċipji ta' dan il-każ allura ċerti persuni li magħhom ikun tkellem l-allegat vittma jistgħu jkunu prodotti (per eżempju, psikologu, għalliem jew social worker, il-ġenituri jew qraba fil-qrib tal-allegat vittma). Dawn jistgħu jixhdu li l-allegat vittma tassew qal hekk. Tali xhieda hija biss prova li l-allegat vittma tassew qal hekk, iżda mhux li dak li qed jgħid l-allegat vittma huwa tassew minnu. Jekk wieħed jeżamina l-ewwel sentenza tal-artikolu 599 tal-Kap 12, wieħed jista' jikkonkludi li l-hearsay rule fil-Liġi tagħna mhix daqshekk assoluta. U filfatt hekk qalet il-Qorti Kostituzzjonali hija u tiddeċiedi il- każ 'Joseph Mary Vella et versus Il-Kummissarju tal-Pulizija' (13 ta' Jannar 1988) fejn il-Qorti kkonfermat digriet tal-Prim'Awla biex jitħalla jixhed Prokuratur Legali li kien marbut bis-sigriet professjonali. Dan tħalla jixhed mingħajr ma kellu jikxef isem it-terza persuna li kienet qaltlu biex il-fatti li fuqhom kellhom jixhed il-Prokuratur Legali. Peress li d-depożizzjoni, li tista' tkun hearsay, tista' tkun prova diretta li ntqal xi ħaġa, ma tistax tiġi esklusa flistadju tal-eċċezzjonijiet preliminari.

F'dak li huma deċiżjonijiet kriminali, il-Qrati tagħna issa ilhom sew isegwu il-prattika dwar il-hearsay rule. (Ara dwar dan il-punt: Ir-Repubblika versus Meinrad Calleja). Reċentement il-Qorti tal-Appell Kriminali diversament preseduta qalet hekk:'

Fil-limit tal-użu li għamlet l-ewwel Qorti tal-okkorenza msemmija, ma hemm xejn irregolari. Hu ben stabbilit li waqt li prova hearsay ma hix prova tal-kontenut ta' dak li jiġi rapportat li ntqal, hi prova li dak rapportat li ntqal fil-fatt intqal fiċ-ċirkostanzi, data, post u ħin li ntqal u in kwantu tali hi ċirkostanza li meħuda ma' provi u ċirkostanza oħra tista' wkoll tikkontribwixxi għall-apprezzament li tagħmel il-Qorti.' (1 t'April 2011 'Il-Pulizija versus Fabio Schembri' preseduta mill-S.T.O. il-Prim Imħallef Dr Silvio Camilleri).

25. Apparti dan fis-sentenza mogħtija mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża fl-ismijiet **Ir-Repubblika ta' Malta vs Angelus Vella**, deċiża nhar it-30 ta' Lulju 2015, ir-regola dwar il-**hearsay evidence** ġiet spjegata b'dan il-mod kwantu sempliċi daqskemm ċar:

Ilu ben stabbilit minn din il-Qorti, kif anki rilevat mill-ewwel Qorti fis-sentenza tagħha, li mhux kull relazzjoni ta' x'qal ħaddieħor tikkostitwixxi hearsay evidence iżda jekk dak rapportat hux hearsay evidence jew le jiddependi mill-użu li wieħed jippretendi li jsir minn dak rakkontat. Jekk dak rakkontat jiġi preżentat bħala prova tal-kontenut tiegħu allura dak ikun hearsay evidence u bħala tali inammissibbli iżda jekk dak rakkontat jiġi preżentat mhux bħala prova tal-kontenut tiegħu iżda bħala prova li dak li ntqal verament intqal fiċ-ċirkostanzi ta' data, post u ħin li fihom intqal allura dan ma jkunx hearsay evidence u huwa ammissibbli għal ċerti għanijiet legali legittimi bħal sabiex tiġi kontrollata x-xiehda diretta tax-xhud li l-kliem tiegħu ikun qiegħed jiġi rapportat jew, fiċ-ċirkostanzi idoneji, anki sabiex tiġi korroborata xiehda diretta oħra.

26. Illi l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi tal-provi primarjament f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Dan peress li l-Qorti tal-Maġistrati tkun fl-aħjar qagħda tqis il-provi kollha għax, normalment, tkun għexet personalment il-proċess quddiemha. Hija tkun setgħet tara u tisma'

lix-xiehda jixhdu quddiemha - ħaġa li din il-Qorti ma kellhiex l-opportunita li tagħmel. U għalhekk huwa għaqli li l-Liġi tħalli prinċipalment dan l-eżerċizzju ta' analiżi u apprezzament tax-xiehda tax-xhieda f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati; liema eżerċizzju huwa importanzi ħafna u li din il-Qorti ttih il-piż li jixraqlu, in kwantu ma jistax jiġi disturbat kif ġieb u laħaq.

27. Anke fejn il-Qorti tal-Maġistrati, għal xi raġuni jew oħra, ma tkunx semgħet ix-xhieda kollha hi stess, xorta waħda l-Liġi tafda l-eżerċizzju tal-analiżi u deċiżjoni dwar il-fatti f'idejn il-Qorti tal-Maġistrati. Il-Qorti tal-appell xorta tibqa' Qorti tat-tieni grad, biex, fil-każijiet appellati tara jekk u safejn il-Qorti tal-Maġistrati setgħetx legalment u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet milħuqa minnha in bażi għall-dawk il-provi u l-argumenti legali miġjuba quddiemha. Biss, kif intqal, din il-Qorti ma taqbadx u tibdel id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kif ġieb u laħaq, u dan għar-raġuni miġjuba fil-kawża **Il-Pulizija vs Lorenzo Baldacchino** deċiża mill-Qorti Kriminali bħala Qorti tal-Appell deċiża nhar it-30 ta' Marzu 1963 mill-Imħallef William Harding fejn intqal is-segwenti:

> Ma hemmx bżonn jinghad li l-komportament tax-xhud (demeanour) hu fattur importanti ta' kredibilita (ara Powell, On Evidence, p. 505), u kien, ghalhekk, li inghad mill-Qrati Ingliżi segwiti anki mill-Qrati taghna, illi "great weight should be attached to the finding of fact at which the judge of first instance has arrived" (idem, p. 700), appuntu ghaliex "he has had an opportunity of testing their credit by their demeanour under examination".

28. In definittiva, kif intqal minn din il-Qorti diversament presjeduta fis-sentenza **Il-Pulizija vs. Vincent Calleja** deċiża nhar is-7 ta' Marzu 2002 din il-Qorti, bħala Qorti ta' reviżjoni tas-sentenza tal-Qorti tal-Maġistrati ma terġax tagħmel ġudizzju ġdid fuq il-każ f'dak li għandu x'jaqsam mal-valutazzjoni u evalwazzjoni tal-fatti tal-każ, iżda tillimita biss ruħha biex tara jekk id-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati kienetx "unsafe and unsatisfactory" fuq il-bażi tar-riżultanzi li jkollha quddiemha dik il-Qorti. B'hekk din il-Qorti ma tistax tissostitwixxi d-deċiżjoni tal-Qorti tal-Maġistrati sakemm id-deċiżjoni ta' dik il-Qorti ma tkunx "unsafe and unsatisfactory". Jiġifieri jekk din il-Qorti tara li l-Qorti tal-Maġistrati setgħet legittimament u raġonevolment tasal għall-konklużjonijiet li waslet għalihom fuq il-bażi tal-provi u tal-argumenti legali li kellha quddiemha, allura din il-Qorti ma tistax taqbad u tibdel il-konklużjonijiet ta' dik il-Qorti – anke jekk il-Qorti tal-Appell Kriminali setgħet kienet tasal għal konklużjoni differenti minn dik milħuqa mill-Qorti tal-Maġistrati.

E. IL- KONSIDERAZZJONIJIET TA' DIN IL-QORTI

29. Illi nhar is-7 ta' Awissu 2018, saret ispezzjoni mill-Uffiċjali tal-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta fuq il-Post tax-Xogħol ġewwa l-fabbrika bl-isem ta' FARRUGIA TEXTILES LIMITED li kienet tinsab fil-qasam industrijali ta' Kordin u dan wara li kien daħal rapport anonimu minn ħaddiem ġewwa l-istess fabbrika dwar ċerti nuqqasijiet li kien hemm ġewwa l-fabbrika. L-ispezzjoni saret wara li l-Awtorita' rċeviet dan l-ilment dwar temperaturi għoljin li kien hemm ġewwa l-fabbrika u rigward il-fatt li ma kienx hemm miżuri adegwati għat-tifi tan-nar f'każ ta' xi nirien. Waqt l-ispezzjoni li saret mill-Uffiċjal Shylon Muscat, irriżulta li d-direttur tal-kumpanija Vincent Farrugia ma kienx hemm iżda rrenda ruħu disponibbli Karl Falzon bħala Human Resources Executive tal-kumpanija.

30. Waqt l-ispezzjoni rriżulta li fil-waqt li t-temperaturi tal-fabbrika kienu fin-norma u skont il-Liġi, il-miżuri f'każ ta' nirien kienu inadegwati hekk kif kien hemm uħud mill-fire extinguishers li kellhom bżonn li jiġu serviced hekk kif kienu skaduti u rriżulta wkoll li ma kinux isiru fire drills regolarment jew tal-inqas dara kull sitt xhur.

31. Illi nhar it-8 ta' Awwissu 2018, Karl Falzon f'isem il-kumpanija VF Group, bagħat email lil Shylon Muscat fejn infurmah li kienu ħadu xi miżuri immedjati wara l-ispezzjoni li kienet saret ġurnata qabel. Sussegwentement, l-Awtorita' tas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol ukoll bagħtet email lill-kumpanija nhar id-9 ta' Awwissu 2018, liema email kienet indirizzata lil Karl Falzon, fejn fiha ġew elenkati x'kienu n-nuqqasijiet li kien irriskontra l-Uffiċjal Shylon Muscat dakinhar tal-ispezzjoni li saret fis-7 ta' Awissu 2018 u fejn il-fabbrika ġiet mitluba sabiex tirregola l-pożizzjoni tagħha sad-data tad-9 ta' Novembru 2018 u ġew infurmati li kienu sejrin jagħmlu ispezzjonijiet ulterjuri sabiex jikkonfermaw l-adeżjoni tal-fabbrika mal-Liġi f'dan is-sens.

32. Illi skont Shylon Muscat meta saret ispezzjoni nhar is-6 ta' Frar 2019, il-kumpanija VF Group ma kinitx għadha mxiet skont il-Liġi in kwantu jirrigwarda l-fire drills u dan qal li Karl Falzon ikkonfermalu kif dan l-eżerċizzju ma kienx għadu sar u li konsegwentement inħarġu l-akkużi kif dedotti kontra l-appellanti.

Kunsiderazzjonijiet fir-rigward tal-ewwel aggravju hekk imressaq b'rabta mas-sejbien ta' ħtija għat-tielet imputazzjoni.

33. Illi l-appellant FALZON instab ħati mill-Qorti tal-Maġistrati (Malta) bil-ksur tar-Regolament 9(15) tal-Avviż Legali 44/2002, Regolamenti tal-2002 dwar Ħtiġijiet Minimi ta' Saħħa u Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol, liema dispożizzjoni tal-Liġi tifforma l-bażi tal-imputazzjoni numru tlieta. F'dan l-ewwel aggravju tiegħu FALZON jattakka din is-sejbien ta' ħtija mhux daqstant fuq il-mertu iżda in kwantu huwa jallanja kif l-imsemmija dispożizzjoni tal-Liġi ma setgħet qatt issib applikazzjoni fil-konfront tiegħu bħala persuna li kienet sempliċement ħaddiem ġewwa l-kumpanija VF Group nonche' l-imsemmija fabbrika. Issa, ir-Regolament 9(15) tal-Avviż Legali 44/2002 jaqra bil-mod segwenti:

> Min iħaddem għandu jiżgura li l-eżerċizzji kontra n-nirien jinżammu ta' spiss kif indikat mid-Direttorat tal-Protezzjoni Ċivili għal dak il-post tax-xogħol, iżda f'kull każ għandu jittieħed qies tar-riskji ta' nirien fuq il-post u tal-għadd ta' persuni fuq il-post tax-xogħol:
>
> Iżda dawn il-provi għandhom isiru għall-anqas darba kull sitt xhur u għandu jinżamm notament ta' dawn il-provi.

34. Illi r-regolament 9(15) jagħmilha ċara li l-obbligu li jittieħdu miżuri hemmhekk preskritti jinkombi fuq il-persuna ta' 'min iħaddem' iżda din l-espressjoni 'min iħaddem' mhix imfissra f'dawn ir-regolamenti. Skont l-Att Prinċipali, il-Kapitolu 424 tal-Liġijiet ta' Malta ossija l-Att dwar l-Awtorita' Għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol 'min iħaddem' tfisser:

> il-persuna li għaliha jsir xogħol jew jiġi mogħti servizz minn ħaddiem jew li jkollha relazzjoni ta' xogħol ma' ħaddiem, u tinkludi kuntrattur jew subkuntrattur li jagħmel xogħol jew jagħti servizz jew jintrabat biex jagħmel xi xogħol jew jagħti xi servizzi,
>
> (a) għal dak li jirrigwarda xogħol magħmul taħt kuntratt ta' servizz, tfisser il-kuntrattur jew is-subkuntrattur, iżda ma tinkludix id-diretturi, managers, soċji jew sidien, okkupanti jew possessuri li għalihom ikun qed isir ix-xogħol, minbarra fil-każ fejn għodod, materjal jew tagħmir ikun provdut minnhom, dwar xi difetti li dan l-apparat jista' jkollu, liema difetti jkunu magħrufa u ma ġewx indikati, jew li setgħu ikunu magħrufa;
> (b) għal dak li jirrigwarda l-organizzazzjonijiet l-oħra kollha, inklużi dawk volontarji, jew għal dak li jirrigwarda xi forma oħra ta' impieg taħt kuntratt ta' servizz, tinkludi kull waħda mill-persuni li tidderieġi fuq kullħadd jew li tieħu ħsieb it-treġija ta' kuljum;

35. Din id-definizzjoni tagħmel ukoll referenza għall-persuna tal-'ħaddiem':

> "ħaddiem" tfisser kull persuna impjegata minn min iħaddem biextagħmel xogħol, jew li tipprovdi servizz lil persuna oħra taħtkuntratt ta' servizz jew għal servizz, u tinkludi student, apprendistu persuna li timpjega lilha nnifisha, iżda ma tinkludix l-ekwipaġġta' bastiment reġistrat Malta jew kull persuna oħra impjegata fuqu bħala parti mill-ekwipaġġ kollu tal-bastiment;

36. Mhux ikkontestat li r-rwol tal-appellant FALZON fil-fabbrika tal-kumpanija VF Group, kien dak ta' Human Resources Executive. Huwa stess jgħid fix-xhieda tiegħu li fiż-żmien ippreżentat fiċ-ċitazzjoni hekk maħruġa fil-konfront tiegħu, '**kont naħdem ma' Vince Farrugia**[10] ma' Farrugia Textiles, VF Group' u li meta ta x-xhieda tiegħu huwa ma kienx għadu jaħdem hemmhekk iżda ma' Motors Inc ta' Ħal Qormi. F'paġna 2 tax-xhieda tiegħu iżid jgħid li dakinhar li l-Uffiċjali tal-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol u ċjoe' nhar is-7 ta' Awissu 2018, marru jagħmlu ispezzjoni ġewwa l-fabbrika, huwa kien ippreżenta ruħu għaliex Vince Farrugia ma kienx hemmhekk. Dan il-fatt ikkonfermah ukoll l-Uffiċjal tal-Awtorita' għas-Saħħa u s-Sigurta' fuq il-Post tax-Xogħol Shylon Muscat fejn fl-affidavit tiegħu huwa stqarr kif meta marru jagħmlu ispezzjoni, huwa kien staqsa għad-direttur tal-kumpanija (u għalhekk mhux għal Karl FALZON) iżda li dan ma kienx disponibbli.

37. Għalkemm huwa minnu li l-appellant FALZON irriżulta li kien dak ġie mitkellem mill-Uffiċjal Shylon Muscat dakinhar tal-ispezzjoni; u kien ukoll dak li mbagħad baqgħa jikkomunika mal-istess wara l-ispezzjoni permezz ta' emails (fol.11, 12 tal-atti proċesswali). Iżda, mill-atti ma jirriżultax soddisfaċentement ippruvat li FALZON kien qiegħed jaqdi rwol bħala persuna ta' 'min iħaddem'. Jekk xejn jirriżulta li l-appellant FALZON stess, huwa stess kien ħaddiem f'dik il-kumpanija u li kien impjegat mas-soċjeta ta' Vince FARRUGIA. Huwa verament kien Human Resources Executive, u bħala tali jirriżulta li kellu xi setgħa eżekuttiva u deċiżjonali fil-kumpanija, iżda f'dan il-każ din ma kienetx tali li, f'għajnejn il-Liġi, setgħet tikklassifikah fost dawk li setgħu kienu mqegħda fil-kategorija ta' 'min iħaddem'. Ma ġiex soddisfaċentement pruvat li FALZON kellu s-setgħa li jidderieġi fuq kulħadd jew is-setgħa li jieħu ħsieb it-treġija ta' kuljum.

[10] Enfasi ta' din il-Qorti.

38. Għalkemm fl-Artikolu 38 tal-Kapitolu 424 tal-Liġijiet ta' Malta issir referenza għas-suġġett attiv tar-reat bħala 'Kull persuna ... li tagħmel xi reat kontra dan l-Att jew regolamenti magħmula taħt dan l-Att', dan ma jfissirx li awtur ta' dak ir-reat jista jkun kulħadd indistintament; iżda tfisser li trid tkun kull persuna li dik il-Liġi jew ir-regolament jkunu jimponu fuqha xi obbligu speċifiku jew li jkollha xi kwalita speċifika taħt dik il-Liġi.

39. F'dan il-każ, ir-reat huwa dak ikkontemplat fir-Regolament 9(15) tal-Avviż Legali 44 tal-2002 li jorbot lil 'min iħaddem' bl-obbligi hemmhekk preskritti. Għalhekk huwa 'min iħaddem' li jaqa' fit-tisfira ta' "kull persuna" li hija milquta mill-artikolu 38 tal-Kapitolu 424 tal-Liġijiet ta' Malta. F'dan il-każ, allura FALZON għalkemm ġie pruvat li jaqa' fil-parametri tat-tifsira ta "ħaddiem" ma kienx hemm provi biżżejjed sodi li juru li kien ukoll jaqa' taħt it-tifsira ta' "min iħaddem". Dan ma jfissirx li persuna li tkun impjegata ma' soċjeta ma tkunx tista' wkoll taqa' tat-tifsira ta' "min iħaddem". Jekk dik il-persuna tkun tikkwalifika bħala "min iħaddem" jew le jiddependi mill-fattispecie tal-każ u minn dak li fis-sustanza jkun ir-rwol effettiv ta' dik il-persuna fi ħdan l-organizzazzjoni ta' dak il-post tax-xogħol partikolari u mhux daqstant mid-dak li jkun jissejjaħ it-titolu tiegħu f'dak il-kuntest. F'dan il-każ ma ġiex soddisfaċentement ippruvat li FALZON, fil-kariga tiegħu ta' Human Resources Executive kellu rwoli li jikkwalifikawh bħala "min iħaddem". Xejn ma josta li f'każijiet oħra, persuni oħra li jkollhom disenjazzjoni simili jirriżultaw li fi ħdan l-organizzazzjoni li jaħdmu fiha huma jkunu wkoll jirrikopru rwoli li jikkwalifikawhom bħala "min iħaddem". F'dan il-każ ma ġiex pruvat li kien hekk.

40. Għaldaqstant, din il-Qorti sejra tilqa' l-ewwel aggravju relattivament b'referenza għall-appellant FALZON.

Kunsiderazzjonijiet fir-rigward tal-tieni aggravju hekk imressaq b'rabta mas-sejbien ta' ħtija għat-tielet imputazzjoni.

41. Ix-xiehda ta' Karl FALZON pero ma tistax titqies bħala xiehda ammissibbli kontra Vincent FARRUGIA u dan minħabba li f'dawn il-proċeduri Karl FALZON u Vincent FARRUGIA huma ko-akkużati. Fil-konfront tagħhom jgħodd il-prinċipju regolatur li dak li jgħid ko-imputat ma jistax jittieħed kemm favur kif ukoll kontra ko-imputat ieħor u dan skont dak li jitnissel mid-dispożizzjonijiet tal-Artikolu

636(b) tal-Kodiċi Kriminali interpretat a contratio senso. Din ir-regola tapplika mhux biss fejn ko-imputat direttament jimplika lill-ko-imputat l-ieħor fix-xhieda tiegħu bħal meta jsemmi ismu u jimputa l-ksur tal-Liġi lilu iżda saħansitra fejn - bħal fil-każ in eżami – b'dak li jixhed ko-imputat, anki jekk b'mod ġenerali, jista' jasal sabiex jinkrimina lill-ko-imputat l-ieħor.[11]

42. F'dan il-każ, il-Qorti tal-Maġistrati (Malta) kellha għad-disposizzjoni tagħha x-xiehda ta' l-Uffiċjal tal-Awtorita' Shylon Muscat. Fl-atti ma jirriżulta xejn li b'xi mod jinċidi negattivament fuq il-kwalita tax-xiehda mogħtija minn Shylon Muscat f'dan il-każ. Huwa jirriżulta li fis-7 ta' Awissu 2018, kien mar jagħmel ispezzjoni ġewwa Farrugia Textiles Limited, wara kwerela li kien hemm numru ta' nuqqasijiet relatati mas-saħħa u s-sigurta' fuq il-post tax-xogħol, fosthom li min iħaddem naqas li jiżgura li jsiru eżerċizzji kontra n-nirien tal-inqas darba kull sitt xhur u li ma kinux qegħdin jinżammu rekords ta' dawn l-eżerċizzji kif titlob il-Liġi.

43. Iżda jirriżulta li waqt l-ewwel spezzjoni li għamel l-informazzjoni ingħatatlu minn Karl FALZON, il-korrispondenza sussegwenti saret

---

[11] F'dan ir-rigward, din il-Qorti tagħmel referenza, fost oħrajn, għall-kawża **Il-Pulizija vs. Carmelo Camilleri u Theresa Agius** deċiża nhar il-11 ta' Lulju 1997 il-Qorti tal-Appell Kriminali stqarret is-segwenti:

> Hu prinċipju elementari tad-dritt tal-proċedura penali tagħna li dak li jistqarr ko-akkużat, sia jekk bil-fomm sia jekk bil-miktub ma jagħmilx prova la favur u lanqas kontra l-ko-akkużat l-ieħor. Dan il-prinċipju jitnissel kemm mill-artikolu 661 tal-Kodiċi Kriminali kif ukoll mill-artikolu 636 (b) tal-imsemmi Kodiċi. Infatti l-ġurisprudenza tagħna rrikonoxxiet ukoll l-inammissibilita' tax-xhieda tal-ko-akkużat kemm -il darba l-każ tiegħu ma jkunx ġie definittivament konkluż.

Hekk ukoll intqal mill-Qorti tal-Appell Kriminali fil-kawża **Il-Pulizija vs. Omissis u Saada Sammut,** deċiża nhar is-16 ta' Novembru 2006:

> Hekk di fatti kien gie ritenut mill-Qorti Kriminali b'Digriet tat-22 ta' Dicembru, 1998 fil-kawza "Ir-Repubblika ta' Malta vs. Ian Farrugia". Dik il-Qorti, f'dak id-Digriet, wara li ghamlet riferenza ghall- gurisprudenzahemm citata, rriteniet li persuna li tkun akkuzata, kemm bhala komplici kif ukoll bhala ko-awtur,bl-istess reat migjub kontra dak l-akkuzat liehor ma tistax tingieb bhala xhud favur jew kontra dak l-akkuzat liehor sakemm il-kaz taghha ma jkunx gie definittivament deciz u li dan il-principju japplika sija jekk dik il-persuna tkun giet akkuzata fl-istess kawza tal-akkuzat l-iehor – b' mod li jkun hemm "koakkuzati" fil-veru sens tal-kelma – u sija jekk tkun akkuzata fi proceduri separati. Il-bazi ta' dan il-principju hu l-argument "a contrario sensu" li jitnissel mill-paragrafu (b) tal-Artikolu 636 tal-Kodici Kriminali. Konsegwentement dik il-Qorti kienet iddecidiet li dak ix-xhud li kien akkuzat bhala ko-awtur bl-istess reat li bih l-akkuzat kien jinsab akkuzat, ma hux kompetenti li jixhed, qabel ma l-kaz tieghu jghaddi in gudikat. (Ara ukoll fl-istess sens Digriet tal-Qorti Kriminali fil-kawza "Ir-Repubblika ta' Malta vs. Brian Vella" [4.2.2004] u ohrajn.). L-unika eccezzjoni ghal dir-regola hi proprju dik kontenuta fl-art. 636 (b) li tirrendi tali xhud kompetenti biex jixhed ghalkemm ikun imputat tal-istess reat li fuqu tkun mehtiega x-xhieda tieghu, meta l-Gvern ikun weghdu jew tah l-impunita' sabiex hekk ikun jista' jixhed.

Bl-istess mod, fil-kawża **Ir-Repubblika ta' Malta vs. Domenic Zammit, Martin Zammit, Joseph Fenech, Lawrence Azzopardi u Gino Calleja** deċiża 31 ta' Lulju 1998 il-Qorti tal-Appell Kriminali stqarret is-segwenti:

> Kwantu għal dawn ix-xhieda li qed jintalbu mill-ko-akkużati, il-ġurisprudenza, ibbażata fuq il-liġi kif ukoll fuq il-buon sens, hi ċara. Persuna li tkun akkużata, kemm bħala kompliċi kif ukoll bħala ko-awtur, bl-istess reat miġjub kontra akkużat ieħor ma tistax tinġieb bħala xhud favur jew kontra dak l-akkużat sakemm il-każ tagħha ma jkunx ġie definittivament deċiż. Dan il-prinċipju japplika sia jekk il-persuna tkun akkużata fl-istess kawża tal-akkużat l-ieħor b'mod li jkun hemm ko-akkużat fil-veru sens tal-kelma-u sia jekk tkun ġiet akkużata fi proċeduri separati.

ma Karl FALZON u meta mar jagħmel ispezzjoni oħra nhar is-6 ta' Frar 2019, kien Karl FALZON li qallu li ma kienux għadhom saru l-eżerċizzju tal-fire drills. Sussegwentement kienet deċiżjoni tal-istess Awtorita li tixli kemm lil Karl FALZON kif ukoll lil Vincent FARRUGIA bl-istess imputazzjonijiet f'dan il-każ. Karl FALZON mhux biss allura ġie mqiegħed fil-vesti ta' suspettat f'dan il-każ, iżda wkoll ittieħdu proċeduri penali kontra tiegħu.

44. L-informazzjoni li FALZON irrilaxxja lil Muscat, spiċċat biex allura intużat biex tinkrimina lilu kif ukoll lil FARRUGIA u dan minkejja dak li jipprovdu l-artikoli 658 u 661 tal-Kodiċi Kriminali.

45. L-anqas ma jirriżulta li b'xi mod FALZON ingħata xi twissija partikolari fir-rigward tal-informazzjoni li huwa ġie mitlub jagħti u li sussegwentement ġiet użata fi proċeduri kriminali kontra tiegħu u kontra FARRUGIA.

46. Magħmula dawn il-konsiderazzjonijiet, jekk wieħed iqis din l-evidenza bħala mhux ammissibbli, ma jirriżultax mix-xiehda ta' Muscat jekk l-istess informazzjoni ġabhiex minn sors jew dokumenti oħra li ma kienux b'xi mod marbuta ma dak li qallu FALZON jew kitiblu FALZON. Din il-Qorti tqis li s-sejbien ta' ħtija f'dan il-każ ma jistax jitqies li kien **safe and satisfactory**.

DECIDE

Għaldaqstant, din il-Qorti tilqa' l-appell, tħassar is-sentenza appellata u tillibera lill-appellanti minn kull imputazzjoni, ħtija, piena u konsegwenza f'dan il-każ.

Aaron M. Bugeja
Imħallef